

Teze disertační práce

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav politologie

Jakub Charvát

Dvacet let politiky sněmovních volebních reforem v České republice, 1989–2009

Twenty Years of the Politics of Electoral Reform for the Chamber of Deputies in the Czech Republic, 1989–2009

vedoucí práce: PhDr. Jan Bureš, Ph.D.

Rok podání: 2013

Studium volebních systémů a jejich mechanismů patří k nejvýznamnějším tématům politologického výzkumu. Nastavení volebních pravidel alespoň částečně ovlivňuje fungování politických institucí v zemi, respektive definuje, jak bude politický systém vypadat a fungovat. Volby typicky představují událost, kdy se občané stávají nejvíce přímo angažovaní v politickém procesu; determinují, kdo bude vládnout, a současně významně ovlivňují, jak bude vládní moc vykonávána. Pochopení důsledků volebních systémů je extrémně důležité pro pochopení charakteru vlády, předvolebních i povolebních procesů formování koalic, jakožto i celkové stability demokratických režimů. Volební systémy tak představují jeden ze základních pilířů moderních demokratických politických systémů jako takových.

Volební systémy jsou proto předmětem poměrně velkého množství odborné politologické literatury. Nejpozději od 40. let 20. století navíc volební systémy představují nadřazenou instituci v rámci politologického výzkumu a jsou vnímány jako klíčové instituce pro studium procesu vládnutí. Dlouhou dobu nicméně převládalo studium volebních systémů jako nezávislých proměnných. Hlavním cílem tohoto přístupu bylo definovat a kategorizovat jednotlivé typy volebních systémů a analyzovat jejich hlavní účinky a důsledky pro stranicko-politické soustavy. Většina studií a analýz vycházejících z této výzkumné perspektivy byla (a je) spíše empirického rázu a využívajících primárně kvantitativních metod. Mimo zájem odborných studií ovšem prozatím zůstávala problematika původního vzniku a změn existujících volebních systémů.

Tento převažující „nezájem“ o téma politiky volebních reforem byl dán zejména skutečností, že mezi odborníky na problematiku volebních systémů převládalo dlouhou dobu přesvědčení, že volební instituce se v okamžiku svého přijetí stávají stabilní a v podstatě neměnnou součástí existujících politických systémů, respektive že nedochází k žádným zásadním změnám volebních pravidel v ustavených demokraciích. Volební systémy byly nahlíženy jako pevně dané v důsledku historických a kontextuálních faktorů. Teprve v posledních patnácti letech došlo k poměrně rapidní expanzi v oblasti studií volebních reforem, zejména v kontextu ustavených demokracií. Podnětem pro rozvoj a zintenzivnění studia problematiky politiky volebních reforem se staly zejména výrazné změny volebních pravidel v ustavených demokraciích realizované v první polovině 90. let 20. století (na Novém Zélandu, v Japonsku, v Itálii či v Izraeli; diskuze o možnosti realizace volební reformy probíhala v 90. letech 20. století např. i ve Spojeném království). Postupem času se navíc zájem autorů začal stále intenzivněji orientovat i na problematiku volebních reforem v prostoru demokratizujících se zemí střední a východní Evropy i v dalších nově vznikajících demokraciích.

Cíle práce

Cílem předkládané studie je představit politiku volebních reforem v Československu a v ČR od konce roku 1989 až po (prozatím) poslední předložený návrh sněmovní volební reformy z roku 2009 a ukázat její proměny v průběhu času. Práce přitom primárně sleduje a analyzuje proces volebních reforem vztahující se k volebním pravidlům pro Federální shromáždění a Českou národní radu v době existence ČSFR, respektive k nastavení základních parametrů volebního systému do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR od roku 1993. Práce je tedy koncipována jako detailní diachronní srovnávací analýza politiky volebních reforem v Československu a v České republice po roce 1989.

Pro potřeby této analýzy byly vymezeny tři základní fáze, v nichž byla otázka možnosti volební reformy diskutována a případně i realizována v politické praxi. Každá z těchto tří fází, jejichž základní (časové) vymezení je stručně představeno ve druhé kapitole předkládané práce a jejichž podrobnému výkladu jsou následně věnovány jednotlivé kapitoly 3 až 5, má své kořeny v konkrétní (historické) mocensko-politické konstelaci a odráží politickou realitu doby svého vzniku. To je také důvod, proč se jednotlivé fáze navzájem v jednotlivých aspektech liší, zejména pak ve způsobu a základní logice argumentace pro potřebu realizace konkrétní volební reformy a v důsledku toho i v podobě předkládaných návrhů novel volební legislativy.

Je nicméně důležité mít neustále na paměti, že pro studium působení volebních systémů, vč. dopadu volebních reforem, je charakteristická poměrně vysoká míra politizace tématu, která je produktem působení řady faktorů endogenní i exogenní povahy. S ohledem na výše řečené je zřejmé, že nezbytnou součástí analýzy politiky volebních reforem by měla (a musí) představovat snaha o maximální objektivnost. Primárním cílem předkládané práce je tedy snaha o co možná nejvíce nestrannou reflexi, vysvětlení a zachycení problematiky a okolností politiky sněmovních volebních reforem v Československu a České republice po roce 1989.

Cílem naopak není snaha o přímou ani nepřímou formu obhajoby jakýchkoli konkrétních, politicky motivovaných projektů volebních reforem či zdůvodňování vhodnosti konkrétního volebního systému. Nejde o to přesvědčit čtenáře, aby podporoval nějaké konkrétní nastavení volebních pravidel. Předkládaná studie tak navazuje na (metodologickou) tradici zachovávaní si určitého odstupu (na rozdíl od dříve publikovaných deskriptivních a preskriptivních prací), kterou explicitně vyjádřili například Rein Taagepera a Matthew Søberg

Shugart ve své práci *Seats and Votes* z roku 1989 zdůrazněním, že nemají žádnou citovou vazbu (*no emotional attachment*) ke kterémukoli z volebních systémů.

Předkládaná studie tedy sleduje okolnosti, za nichž se otázka (sněmovní) volební reformy stala součástí politické agendy v Československu a v České republice po roce 1989. Volební reformou je přitom primárně míněna reforma volebního systému, nikoli změna volebního zákonodárství v širším slova smyslu. Práce přitom vychází z rozlišení termínů volební zákony a volební systémy. Zatímco termín volební zákon představuje širokou škálu pravidel a zákonů rámuje celý proces a organizaci voleb – od způsobu vyhlášení voleb a jejich náležitostí, přes stanovení pravidel jednotlivých fází nominace kandidátů, pravidla volební kampaně, pravidla pro hlasování a sčítání hlasů až po způsob vyhlášení volebních výsledků a možnost podání stížnosti na průběh voleb či finančních příspěvků pro kandidující politické subjekty za získané voličské hlasy a zastupitelské mandáty, termín volební systém označuje „pouze“ jednu sadu pravidel z komplexu volební legislativy (volebního procesu). Konkrétně se volební systémy zabývají přímo problematikou hlasování a zpracování volebních výsledků, zahrnují tedy otázky typu: jak voliči hlasují, jakou podobu mají hlasovací lístky, jak jsou nastaveny volební obvody a jaký je způsob přepočtu hlasů na mandáty či způsobem určení kandidáta, který je zvolen apod. Volební systémy tak představují souhrn pravidel, jejichž prostřednictvím dochází k obsazování zastupitelských mandátů podle počtu odevzdaných voličských hlasů během procesu obsazování veřejných úřadů.

Práce dále představuje strategie zvolené jednotlivými relevantními aktéry procesu politiky volebních reforem a snaží se nastínit faktory, které vedly jednotlivé aktéry ke zvolení konkrétní strategie. Zaměřuje se přitom primárně na samotný reformní proces a faktory, které předcházely a ovlivnily jednotlivé procesy volebních reforem. Cílem je tedy nejen představit konečný výsledek celého procesu (zda se volební reforma konala či nikoli) a jeho důsledky, ale i příčiny a průběh procesů změn volebních systémů. Důraz je přitom v první řadě kladen na podstatu (substanci) změn.

Bez pochopení politiky volebních reforem jako celku totiž není možné v plném rozsahu pochopit konečné výsledky procesů volebních reforem. Procesy politiky volebních reforem ovšem představují značně komplexní téma, přičemž tato komplexita je dána širokou škálou faktorů (historických, kulturních, institucionálních, kontextuálních či personálních) determinujících a formujících reformní proces. Proto není možné očekávat, že reformní proces bude lze pochopit bez předchozí analýzy mechanismů, jejichž prostřednictvím spolu na pozadí tyto faktory vzájemně působí a následně formují konkrétní výsledky.

Významným faktorem, který ovlivňuje proces politiky volebních reforem (nejen) v České republice z hlediska institucionální perspektivy, je současně i existující institucionální a ústavní rámec, v němž je politika volebních reforem diskutována a případně i realizována. Tento rámec je v České republice dán jednak dikcí Ústavy ČR a současně texty mezinárodních smluv a existujících volebních zákonů; a jednak judikaturou Ústavního soudu ČR v oblasti problematiky volebních zákonů (především se jedná o dva nálezy Ústavního soudu ČR publikované v letech 1997 a 2001). Existující právní rámec, jehož představení je věnována druhá polovina druhé kapitoly předkládané studie, totiž do značné míry omezuje škálu možností autorů volební reformy, přičemž pro jednotlivé fáze české politiky volebních reforem se takto vymezený prostor zásadním způsobem liší.

Předkládaná práce dále sleduje několik dílčích cílů, které se primárně vážou k jednotlivým variantám návrhů volebních reforem. V rámci první fáze politiky volebních reforem práce sleduje dva následující jednotlivé cíle. Prvním z nich je snaha prokázat hypotézu, že Václav Havel nebyl primárně stoupencem většinového volebního systému, jak bývá často uváděno, nýbrž obhájcem volebního systému založeného na nominálním způsobu hlasování, který by podle něj umožňoval významně oslabit vliv politických stran na politický systém a proces vládnutí. Zdrojem informací pro prokázání této hypotézy bude především dobová argumentace Václava Havla navazující na jeho dřívější (předlistopadové) politické myšlení. Ačkoli se na první pohled může zdát, že jde o dvě strany téže mince, případně že mezi oběma tvrzeními není výraznější rozdíl, opak je pravdou. Nesprávné pochopení tehdejších Havlových pozic může totiž ve svém důsledku vést k nesprávným interpretacím.

Jako ukázka nesprávné interpretace v důsledku nepochopení Havlova stanoviska v otázce vhodného nastavení volebního systému nám může posloužit jeden ze závěrů, ke kterému došel Csaba Nikolenyi ve své analýze neúspěchů návrhů volebních reforem ve střední Evropě publikované v roce 2011. Nikolenyi v souvislosti s Havlovým vetem tzv. opozičně-smluvní volební reformy z roku 2000, která zaváděla do sněmovní volební legislativy výrazně většintvorné prvky, a následnou Havlovou stížností k Ústavnímu soudu ČR připomněl, že Havel zde odkazoval na narušení ústavního požadavku na princip poměrného zastoupení stanoveného pro volby do Poslanecké sněmovny. A to podle Nikolenyiho navzdory své dřívější podpoře většinového volebního systému v jednomandátových volebních obvodech. Přitom logika Havlovy argumentace proti opozičně-smluvní volební reformě zůstávala víceméně konzistentní se stanovisky z počátku

90. let, protože Havel vnímal, zjednodušeně řečeno, volební reformu z roku 2000 jako nástroj výrazného posílení vlivu velkých politických stran.

I další dílčí cíl práce se váže k první fázi politiky volebních reforem, konkrétně k návrhu novely zákona o volbách do Federálního shromáždění předloženému na podzim roku 1991 Václavem Havlem, respektive k jeho zařazení do teorií volebních systémů. Řada autorů nesprávně interpretuje tzv. Havlův-Klokočkův návrh z roku 1991 jako volební systém alternativního hlasování. Prostřednictvím přístupů známých z teorií volebních systémů se práce pokusí prokázat, že se fakticky jedná o návrh na zavedení smíšeného volebního systému, respektive že Havlem navrhovaný volební systém nemá mnoho společného s volební technikou alternativního hlasování.

V souvislosti s třetí fází politiky sněmovních volebních reforem v ČR (v období let 2006 až 2009) se pak práce pokusí mimo jiné prokázat platnost hypotézy, že mechanismus volebního bonusu nepředstavuje efektivní nástroj, jak řešit problémy s procesem vládnutí v ČR. Naopak, právě aplikace volebního bonusu, jehož zavedení bylo součástí koaliční smlouvy uzavřené mezi ODS, KDU-ČSL a SZ v prosinci roku 2006, by naopak mohla v českých podmínkách ve svém důsledku vést k objevení se dalších nových problémů souvisejících s problematikami hledání vládních většin a procesu vládnutí obecně.

Metody práce

Nová výzkumná perspektiva v oblasti volebních studií, tedy politika volebních reforem, v níž jsou volební systémy nahlíženy jako závislé proměnné, se zaměřuje jednak na popis procesu ustavování a původního designu volebních systémů, jednak na vysvětlení změn volebních systémů. Nová výzkumná perspektiva proměnila i dosud dominující metodologii v oblasti volebních studií. Pro politiku volebních reforem se totiž jako přínosnější ukázaly být spíše ve své podstatě kvalitativní analýzy, zatímco kvantitativní studie, které do té doby převládaly ve volebních analýzách, zůstávají spíše výjimkou. V analýzách politiky volebních reforem tak nacházíme jen minimum čísel a tyto v podstatě nejsou zatíženy komplikovanými statistickými údaji. Metodologie je zaměřena spíše na detailní komparativní sledování procesů (*process tracing*), pročež primárně sestává z detailního zkoumání malého množství případů optikou vytvořeného teoretického rámce.

Kapitoly věnující se detailně jednotlivým fázím politiky volebních reforem v Československu a České republice po roce 1989 se pokusí o komplexní představení politiky volebních reforem a s tím souvisejících diskuzí a předkládaných návrhů. V této části se tak

předkládaná studie „omezuje“ na detailní, kvalitativně zaměřené (interpretativní) jednopřípadové studie, což je nicméně metodologický přístup převládající v rámci studia politiky volebních reforem. Na závěr každé z těchto kapitol je pak doplněno zhodnocení, jehož cílem je politologická analýza možných dopadů diskutovaných i přijatých návrhů volebních reforem.

K analýze možných dopadů jednotlivých zvažovaných a případně i předkládaných variant volební reformy jsou užity simulace (minulých) volebních výsledků. Tyto volební simulace jsou založeny na přesném přepočtu skutečných výsledků (několika) předchozích voleb podle různých navrhovaných variant nastavení parametrů volebního systému. Metoda modelování (minulých) volebních výsledků je pro potřeby analýzy dopadů navrhované volební reformy užita všude tam, kde může (alespoň částečně) poskytnout požadovanou a žádoucí vypovídací hodnotu; tedy v podmínkách modelování výsledků případné volební reformy realizované v rámci volebního systému poměrného zastoupení. Naopak je jen velmi těžko představitelné, že by bylo možné pomocí výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, která se volí proporčně, vytvořit model volebních výsledků podle některé z variant většinového volebního systému, který by měl požadovanou vypovídací a prediktivní hodnotu (je-li vůbec objektivně možné takový model vytvořit). Vzhledem ke specifickým mechanismu většinových volebních technik oproti volebnímu systému poměrného zastoupení je podobně nepravděpodobné, že by bylo možné modelovat výsledky českých sněmovních voleb i pro potřeby analýzy možných dopadů zavedení smíšeného volebního systému.

Metoda modelování volebních výsledků, kdy jsou přepočítávány výsledky dřívějších voleb podle různých variant volebních pravidel, má ovšem své limity a představuje řadu problémů, dokonce je možné namítnout, že provedené výpočty jsou pouze hypotetické, a tedy velmi vzdálené realitě. Některé (psychologické) aspekty voličského chování jsou skutečně jen těžko předvídatelné a záleží především na momentálních (politických) náladách společnosti (viz např. protestní hlasování voličů ve sněmovních volbách konaných v roce 2002 proti tzv. opozičně-smluvní vládní praxi, v jehož důsledku došlo k výraznému a nečekanému nárůstu voličské podpory pro KSČM). Ačkoli nelze než souhlasit s kritikou modelů (minulých) volebních výsledků, je třeba si současně uvědomit, že právě tento postup, tedy volební simulace, poskytuje analytický nástroj, který je asi nejpřesnějším empirickým podkladem pro analýzu potenciálních dopadů volební reformy, i když pouze tehdy, jsou-li výstupy modelování posléze správně interpretovány. Ačkoli je technika simulací (minulých) volebních výsledků vždy nutně spjata pouze s nějakou minulou realitou, a nedokáže tak přesně předpovídat budoucnost, její využití poskytuje velmi cenné informace o obecných

vlastnostech a mechanických účincích navrhovaného nastavení volebního systému, tedy zejména o možných důsledcích změny volebních pravidel a o předpokládaných obecných tendencích nové úpravy parametrů volebního systému, které v podstatě není možné získat jiným způsobem. Jinými slovy, chceme-li provést politologickou analýzu možných dopadů předkládané volební reformy, musíme se pokusit zachytit potenciální efekty navrhovaného volebního systému, přičemž metoda modelování předchozích volebních výsledků poskytuje sice pouze přibližné a ne vždy zcela spolehlivé, přesto velmi cenné, empiricky podložené a jinými postupy těžko dosažitelné informace.

Zmínili jsme, že při práci s modely minulých volebních výsledků je důležité výstupy správně interpretovat, aby nedošlo k stanovení mylných předpokladů v důsledku až přílišné generalizace dosažených výsledků volebního modelování. Při práci s volebními modely je třeba mít neustále na vědomí, že volební simulace představují „pouze“ předpokládaný dopad změn volebního systému a že vypovídací a predikční hodnota těchto modelů je do jisté míry limitovaná. Tyto limity predikovatelnosti možných účinků změněného volebního systému exponenciálně narůstají s tím, jak se navrhovaný volební systém vzdaluje od nastavení volebního systému původního. To je dáno zejména tím, že modelování (minulých) volebních výsledků představuje „pouze“ přesný mechanický přepočítání voličských hlasů odevzdaných v podmínkách určitého konkrétního nastavení volebního systému. Čím více se ale modelovaný volební systém vzdaluje od skutečně používaného nastavení volebního systému, tím větší je současně pravděpodobnost, že se spolu se zavedením volební reformy promění i volební chování a strategie voličů a politických stran. Modelové výpočty ovšem nedokážou tyto změny ve volebním chování aktérů (voličů a volebních subjektů) zachytit. Simulace volebních výsledků dokážou zohlednit změněný mechanický účinek nového volebního systému, není již ale v jejich silách zohlednit v modelech volebních výsledků i psychologický účinek nového nastavení.

Je rovněž důležité zdůraznit, že již David Quintal ve svém článku nazvaném „The Theory of Electoral Systems“ publikovaném v roce 1970 ve *Western Political Quarterly* upozorňoval na možné náklady související s realizací volební reformy, když konstatoval, že čím vyšší je případný mandátový bonus, který se snaží proreformní většina ve svůj prospěch vytvořit, tím větší se objevuje hrozba, že se volby konané po volební reformě stanou jakýmsi referendem o novém volebním systému. První volby konané po realizaci volební reformy, tedy podle změněných volebních pravidel, tak mohou získat podobu hlasování o novém volebním systému. Zvláště v situaci, kdy byla volební reforma zaváděna s cílem zvýhodnění konkrétních politických stran, mají někdy voliči tendenci hlasovat proti takové

volební reformě tím, že v prvních poreformních volbách podpoří jiné politické strany, než které ji (ve svůj prospěch) iniciovaly a prosadily.

V rámci analýzy dopadů a tendencí navrhovaných variant volební reformy bude dále sledována jednak míra nadreprezentace či podreprezentace jednotlivých politických stran v případě realizace konkrétní volební reformy, a jednak otázka, jaký dopad by měly alternativní volební systémy na celkovou míru proporcionality či disproporcionality volebních výsledků. Pro potřeby této analýzy, která umožňuje zachytit základní mechanické tendence volebních reforem a současně prokázat, v čí prospěch volební reforma působí, tak budou využity i některé kvantitativní metody, běžně užívané pro hodnocení důsledků konkrétních nastavení volebních systémů.

Míra nadreprezentace či podreprezentace jednotlivých politických stran bude určena pomocí tzv. koeficientu zvýhodnění (*advantage ratio*), jehož hodnota je dána pro každou stranu zvlášť jako podíl obdržovaných mandátů (s_i) a získaných voličských hlasů (v_i) u konkrétní politické strany. Matematický zápis výpočtu koeficientu zvýhodnění je tedy dán vztahem $A = s_i / v_i$. Výsledná hodnota indexu rovnající se 1 odpovídá dokonale proporční alokaci mandátů (ve vztahu k podílu získaných hlasů). Hodnoty nižší než 1 naznačují podreprezentaci dané politické strany ve srovnání s procentem získaných hlasů, přičemž čím více se výsledná hodnota koeficientu vzdaluje od hodnoty 1 a naopak čím více se blíží k hodnotě 0, tím více podreprezentovaná konkrétní politická strana je (např. hodnota $A = 0,5$ znamená, že strana získala jen poloviční podíl mandátů, než by odpovídalo dokonale proporční alokaci mandátů s ohledem na podíl získaných voličských hlasů). Hodnota $A = 0$ pak indikuje, že zkoumaná politická strana nezískala žádný mandát. Naopak hodnoty vyšší než 1 naznačují nadreprezentaci dané politické strany, přičemž výsledná hodnota indexu naznačuje, kolikrát vyšší podíl mandátů konkrétní politická strana získala, než byl její podíl hlasů ve volbách do PS.

Celková míra disproporcionality volebních výsledků bude určena pomocí takzvaného indexu nejmenších čtverců (*Least squares index*) představeného na začátku 90. let 20. století irským odborníkem na problematiku volebních systémů (a původně počítačovým vědcem) Michaellem Gallagherem. Index nejmenších čtverců se vypočte tak, že se nejprve umocní na druhou rozdíl mezi podílem obdržovaných hlasů (v_i) a získaných mandátů (s_i) u konkrétní politické strany, tyto hodnoty vypočtené za každou politickou stranu zvlášť se posléze sečtou, výsledný součet se vydělí dvěma a takto získaný výsledek se odmocní. Matematický zápis vzorce pro výpočet hodnoty *Least Squares* indexu by tedy vypadal následovně:

$LSq = \sqrt{1/2 \sum (v_i - s_i)^2}$. Hodnoty *Least squares indexu* se pohybují v uzavřeném intervalu od 0 do 100. Hodnota $LSq = 0$ by znamenala dosažení ideálu proporčního rozdělení mandátů, zatímco maximální (teoreticky) dosažitelná hodnota $LSq = 100$ by naopak znamenala naprosto disproporční rozdělení mandátů mezi kandidující politické subjekty.

Přínosy a východiska práce

Předkládaná disertační práce se pokouší o analýzu politiky volebních reforem v ČR po roce 1989, a to primárně v kontextu voleb prvního řádu. Ačkoli se problematika politiky volebních reforem postupně stává významným tématem volební analýzy v západní politické vědě, v české politologické produkci prozatím neexistuje práce, která by komplexně mapovala českou politiku volebních reforem a která by analyzovala její vývoj a proměny po roce 1989. Doposud se ve vztahu k tomuto tématu česká politologická produkce orientovala přednostně na jednopřípadové studie analyzující jednotlivé konkrétní návrhy volebních reforem, často navíc bez ambice využít existující konceptualizace pro studium volebně-reformních procesů vytvořené západní politickou vědou.

Tyto existující jednopřípadové studie (např. práce Jana Filipa, Michala Klímy, Miroslava Nováka, Tomáše Lebedy, Jakuba Šeda ad.) se spolu s návrhy novel volebních zákonů, stenografickými zápisy z jednání příslušných komor československého a českého parlamentu a s diskuzemi doprovázejícími jednotlivé reformní procesy samozřejmě staly východiskem pro vznik předkládané disertační práce. Tyto převážně politologické studie byly doplněny i o texty odborníků na ústavní právo zabývající se problematikou nastavení dosud v ČR užívaných sněmovních volebních systémů (především texty Marka Antoše, Jana Wintra, Jana Filipa ad.). A to zejména proto, že prostor pro realizaci politiky volebních reforem v ČR je značně omezen jednak textem Ústavy ČR a jednak a zejména pak některými nálezy Ústavního soudu ČR, které původní dikci Ústavy ČR do jisté míry specifikují. V neposlední řadě byly pro zpracování předkládané disertační práce využity zahraniční odborné politologické studie usilující o konceptualizaci procesů volebních reforem (z těch nejvýznamnějších jmenujme např. práce Kennetha Benoita, Josepa Colomera, Matthewa Sørberga Shugarta, Alana Renwicka, Andrého Blaise ad.), s jejichž pomocí bylo možné vytvořit analytický rámec pro analýzu české politiky volebních reforem po roce 1989.

Obecně uznávaným předpokladem v rámci zkoumané problematiky je teze, že volební reformy by měly reflektovat historickou tradici, politickou kulturu, socio-ekonomickou strukturu či politickou realitu dané země. Protože se zdá, že v českém prostředí často

reformnímu procesu nepředcházela podobná analýza, pokouší se předkládaná disertační práce ve svém závěru o konfrontaci předkládaných návrhů volebních reforem a diskuze je doprovázejících s výše představenými faktory.

V českém prostředí byla doposud většina novel volebních zákonů předkládána s odkazem na snahu o odstranění problémů s procesem vládnutí v ČR, pročež závěr disertační práce představuje a podrobněji analyzuje hlavní problémy procesu vládnutí v ČR a snaží se identifikovat jejich zdroje. Na základě takto provedené analýzy jsou pak hodnoceny jednotlivé návrhy volebních reforem, přičemž se ukazuje, že případná volební reforma by pravděpodobně nepřispěla k odstranění těchto přetrvávajících problémů, protože skutečný zdroj problémů s procesem vládnutí v ČR se nachází jinde nežli v aktuálním nastavení sněmovního volebního systému. Naopak provedená analýza naznačuje, že mnohé návrhy volebních reforem by nejenže nebyly schopny stávající problémy odstranit, ale naopak by mohly vést k jejich dalšímu prohloubení, případně přinést do českého politického systému problémy nové. Výsledkem této diskuze provedené v závěru práce je pak jakýsi návrh doporučení, jakým by se mohla politika volebních reforem v ČR v budoucnu ubírat.

Současně provedená analýza existujícího sněmovního volebního systému poukázala na některé nedostatky stávajícího sněmovního volebního systému (zejména se pak jedná o rozdílné velikosti volebních obvodů, sčítací uzavírací klauzuli pro volební koalice či mechanismus preferenčního hlasování), přičemž se jedná o nedostatky jak z hlediska mechanismu sněmovního volebního systému a jeho čitelnosti pro voliče i některé kandidáty, tak potenciálně z hlediska ústavně-právního. Proto závěr práce rovněž obsahuje stručný návrh nepatrných možných úprav sněmovní volební legislativy, které by tyto nedostatky odstraňovaly, ale které by současně neznamenalý zásadní změnu v mechanickém, ani psychologickém účinku sněmovního volebního systému.

V Praze dne 13. března 2013

.....
Mgr. Jakub Charvát